

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Ужгородський національний університет
Історичний факультет
Кафедра історії України

ТИСЯЧОЛІТТЯ — MILLENNIA

Науковий щорічник

Випуск 2

Ужгород
Видавництво «Гражда»
2015

ББК ТЗ (4 Укр) я54 Т44
УДК 94 (477) (063)

Редколегія:

Данилюк Дмитро Дмитрович,
д.і.н., професор кафедри історії України УжНУ;

Жулканич Неля Михайлівна,
д.і.н., професор кафедри історії України УжНУ;

Задорожний Володимир Євгенович,
д.і.н., професор кафедри історії України УжНУ;

Капітан Лариса Іванівна,
д.і.н., завідувач кафедри суспільних дисциплін Мукачівського державного університету;

Офіцинський Роман Андрійович,
*д.і.н., професор, завідувач кафедри історії України УжНУ
(головний редактор);*

Сухий Олексій Миколайович,
д.і.н., завідувач кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. І. Франка;

Федака Сергій Дмитрович,
д.і.н., професор кафедри історії України УжНУ;

Фенич Володимир Іванович,
к.і.н., доцент кафедри історії України, декан історичного факультету УжНУ (заступник головного редактора);

Штерр Діана Іванівна,
*викладач кафедри історії України УжНУ
(відповідальний секретар).*

Рецензенти:

Гарагонич В.В.,
*д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин
Східноєвропейського слов'янського університету, м. Ужгород.*

Скочиляс І.Я.,
*д.і.н., декан гуманітарного факультету Українського
католицького університету, м. Львів.*

Відповідальний за випуск:

Попович Тетяна Юріївна,
викладач кафедри історії України УжНУ.

*Рекомендовано до друку Вченою радою історичного факультету
Ужгородського національного університету
18 грудня 2014 р., протокол № 5.*

ISBN 978-966-176-126-0

© Автори статей, 2015
© Видавництво «Гражда», 2015

НАУКОВИЙ ДЕБЮТ

Від редакції

Зауважимо, як виникла ідея пропонованого дослідження. На одній з лекцій у рамках навчального курсу з історії України від 1945 р. донині головний редактор цього щорічника, професор Роман Офіцинський націлив студентів-третьоккурсників на вивчення «історії за вікном» і творення історичних джерел за методикою «усної історії». Він наголосив, що переломний в історії України 2014 р. заслуговує глибшого інтересу з боку студентів. Події в Криму і на Донбасі варто негайно вивчати, зокрема, під час підготовки курсових робіт. У жвавій розмові з третьоккурсниками лектор виявив, що рідний брат Вікторії Пилипчук воює на Донбасі. Професор склав орієнтовний питальник для розмови сестри з братом. До праці долучився й однокурсник Юрій Офіцинський, котрий стежить за проблематикою, опрацьовуючи вітчизняну і зарубіжну періодику.

Юрій Офіцинський
(Ужгород),

Вікторія Пилипчук
(Виноградів, Закарпатська область)

УДК 94 (477.6) «2014»

У статті відображено результати усноісторичного дослідження російсько-української війни на Донбасі 2014 р. очима вихідців із Закарпаття – журналіста і військового. Представлено офіційні дані щодо втрат української армії у бойових діях проти російських військових підрозділів. Відображено недоліки інформаційної політики офіційного Києва серед жителів Донбасу та настрої українських вояків. Було використано свідчення журналіста, який пропрацював два місяці в Сєверодонецьку – недалеко від лінії фронту. Okремо подано інтерв'ю, взяте за методом усної історії в солдата Збройних Сил України – безпосереднього учасника бойових дій у межах Луганської області.

**Війна на Донбасі 2014 року:
спроба усноісторичного
дослідження**

Ключові слова: війна на Донбасі, бойові дії, інформаційна війна.

Видатний український письменник Максим Рильський вважав: «Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього». І справді, все, що відбувається сьогодні, одразу стає історією, без знання якої не побудувати успішну країну. На жаль, тепер

ми відчуваємо наслідки як недалекоглядної політики перших керівників незалежної України, так і невивчених уроків минулого наших земель. Саме події 2014 р. – криваві протистояння під час Євромайдану, окупація й анексія Криму, війна на Донбасі – сконцентрували в собі результати всіх помилок і прорахунків влади як політичного й військового, так і націєтворчого характеру.

Добре відомо, що «кожна війна, попри найвищі мотиви, в ім'я яких вона ведеться, приносить незчисленні страждання, смерть, спустошення і жорстокий автоматизм винищення людиною собі подібних»¹.

Антитерористична операція українських військ і правоохоронних відомств у Донецькій і Луганській областях України проти підтримуваних Росією бойовиків-сепаратистів уже із самого початку стала війною проти регулярних російських військових підрозділів. Бойові дії тривають і до сьогодні, їм не видно кінця. Від початку антитерористичної операції 13 квітня до 7 вересня проведено три хвилі мобілізацій до Збройних Сил України, а у 2015 р. планується здійснити ще три: у січні, квітні, червні². За офіційними даними станом на 11 листопада 2014 р., загальна кількість загиблих військовослужбовців у зоні АТО становила 1052, поранених – 4079 осіб³. Спираючись на щоденні повідомлення Інформаційно-аналітичного центру РНБО, можна стверджувати, що станом на 22 грудня 2014 р. під час бойових дій на Донбасі щонайменше загинуло 2026 українських солдатів і поранено 7038.

Ведучи збройну боротьбу з бойовиками в Донецькій та Луганській областях, Україна протистоїть Росії й у ЗМІ. Інформаційна війна диктує свої правила, іноді нелегко відрізнити правдиві факти від вигаданих. Тому саме очевидці й учасники подій на Донбасі, які не залишають байдужими кожного свідомого українця, можуть і повинні передати всю правду сьогодення, щоб прикрі помилки минулого більше не повторювалися у майбутньому.

Цікавими враженнями поділився в інтерв'ю Ярослав Галас – закарпатський журналіст, власний кореспондент газет «Факти» і «Дзеркало тижня», котрий пропрацював два місяці у Сєверодонецьку⁴. Там він очолював департамент масових комунікацій і зв'язків з громадськістю Луганської обласної державної адміністрації. Щодо настроїв, що панують у місті, Я. Галас зазначив: «У Сєверодонецьку приблизно 40 % людей нор-

---

¹ Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К., 1997. – С. 191.

² Олександр Турчинов. На 2015 рік заплановано проведення трьох хвиль мобілізації // www.rnbo.gov.ua. – 2014. – 20 грудня.

³ Оперативна інформація Інформаційно-аналітичного центру РНБОУ // www.rnbo.gov.ua. – 2014. – 11 листопада.

⁴ Каралкіна Н. Ярослав Галас про луганський Донбас: «Інтелігентність там сприймається як вияв слабкості» // mediacenter.uz.ua. – 2014. – 18 грудня.

мально ставляться до України – інші або не сприймають, або сепаратисти». Він не виключає, що місцеві розголошують координати українських військових. Журналіст додав: «До самої армії там немає негативного ставлення – погано сприймають Нацгвардію, добровольців, Правий сектор... Місцевим втовкмачили в голову, що Правий сектор і Нацгвардія – це націоналісти, отже, для них – вороги номер один».

Ярослав Галас твердо переконаний, що треба протистояти Росії в інформаційній війні на Донбасі, адже місцеві жителі на проукраїнське – досі в інформаційному голодуванні, зате ситі проросійським. На Луганщині колишнє обласне телебачення нині транслює московські телеканали. Місцеві можуть брати інформацію з Інтернету, але там Мережа не має настільки потужного впливу. Українські телеканали можна дивитися через супутникові антени, але їх там мало хто має – не заведено встановлювати. Є змога транслювати центральні телеканали України, але чомусь не видно жодних кроків. «На тому боці ми повністю програємо інформаційну війну, – відзначив Я. Галас. – Таке враження, що Київ або не розуміє важливості цього, або, найімовірніше, йому начхати на те, що відбувається». Щодо самих українських ЗМІ, то журналіст радить критично сприймати їхні новини. Бо там війна, а не антитерористична операція.

На Донбасі дуже добре себе показали 128-ма гірсько-піхотна бригада із Закарпаття і 80-та аеромобільна зі Львова. «Місцеве населення їх цілком нормально сприймає, – сказав журналіст, – вони добре воюють, на відміну від деяких добровольчих батальйонів (не конкретизуватиму), які часто займаються речами, що дискредитують і їх, і владу (як місцеву, так і центральну), та й Україну загалом». Не можна відмовлятися від своїх територій. Якщо люди вороже налаштовані, варто ділом показувати, що робиться для них. Адже відступимо – сепаратисти підуть далі.

Цінними для змалювання правдивої картини бойових дій є свідчення самих солдатів. Після двомісячного перебування в гарячій точці повернувся додому на Закарпаття у вересні 2014 р. професійний військовий, командир гармати Іван Пилипчук. Він народився 9 березня 1981 р. і проживає в с. Мала Копаня Виноградівського району. Має середню освіту, одружений. Разом із дружиною Олесєю виховують двох доньок: Валерію, 12 років, і Магдалину, 1,5 року.

Старший сержант Іван Пилипчук уже 13 років на службі. Тривалий час проходив її в рідній місцевості. Але військову частину у Виноградіві розформували два роки. Його перевели служити в Ужгород, звідки у липні 2014 р. відправили в Донбас. Пробувши від середини вересня близько місяця вдома, він знову вирушив у зону АТО.

Пропоноване інтерв'ю з І. Пилипчуком типологічно є напівструктурованим (фокусованим)¹. Тобто воно складається з тематичних блоків і

---

¹ Пастушенко Т. Метод усної історії та усноісторичні дослідження в Україні // Історія України. – 2010. – № 17-18 (травень). – С. 10-15.

містить перелік обов'язкових аспектів. Передусім зосереджено увагу на одній життєвій ситуації з метою якомога більше довідатися про це в інформанта.

«До місцевого населення ставились з повагою, як до українського народу. Який би він не був, але він наш, український»

Інтерв'ю з: Пилипчуком Іваном Івановичем, 1981 р. н., с. Мала Копаня Виноградівського району Закарпатської області.

Інтерв'юер: Пилипчук Вікторія Іванівна, студентка III курсу історичного факультету УжНУ.

Транскрипція: Пилипчук Вікторія Іванівна.

Вид інтерв'ю: аудіоінтерв'ю.

Місце проведення інтерв'ю: вдома учасника АТО – с. Мала Копаня Виноградівського району Закарпатської області.

Дата проведення інтерв'ю: 25 жовтня 2014 р.

Присутні: Вікторія Пилипчук, Іван Пилипчук.

Вікторія Пилипчук (далі – В. П.): Яка причина твоєї участі у війні: добровільна, мобілізація, згідно з наказом?

Іван Пилипчук (далі – І. П.): Згідно з наказом.

В. П.: Де, коли, як здійснювалася функціональна підготовка до виконання запланованої місії?

І. П.: Ужгородський полігон, червень-липень 2014 р. Проводив інструктаж заступник міністра оборони України генерал-лейтенант Лакота.

В. П.: Яким був маршрут до зони бойових дій: за чий рахунок, як і з ким добиралися?

І. П.: За рахунок держави, ешелоном, 134 особи.

В. П.: Якою була твоя посада і функції у зоні бойових дій?

І. П.: Помічник гранатометника та командир гармати.

В. П.: Де і скільки ти перебував у зоні бойових дій?

І. П.: Перебував із 23 липня до 15 вересня 2014 р. в Луганській області у селах Біле, Георгіївка, Щастя та багатьох інших населених пунктах, в яких перебували декілька днів.

В. П.: Яким було озброєння та екіпірування: індивідуальне і підрозділу?

І. П.: Бронежилет, автомат АКС-74, каска, самохідно-артилерійська установка 2С3М, міни, міномети, протитанкові пушки, гармати Д-30, танки «Булат», Т-72, БТР-80, БМП-2, БМ-21 («Град»).

В. П.: Якою була специфіка поставлених бойових завдань: блок-пост, рейд, тил, на лінії вогню, ротація?

І. П.: Блок-пост, на лінії вогню.

В. П.: Якими були особливості побуту, харчування, гігієни, тилового забезпечення?

- І. П.:** Їжею були добре забезпечені (тушонки, консерви, гречка, рис, сардини...). Три рази на тиждень – літній душ.
- В. П.:** Яким було ставлення українських солдатів до місцевого населення зони бойових дій?
- І. П.:** До місцевого населення ставились з повагою, як до українського народу. Який би він не був, але він наш, український.
- В. П.:** Яким було ставлення місцевого населення до України, її влади, армії?
- І. П.:** Ставились по-різному. Менша частина за Росію.
- В. П.:** Якими є настрої населення Донбасу щодо Росії, ЛНР, ДНР та їх представників?
- І. П.:** Ніхто не хоче автономії, народ хоче спокою, бо всі надивились жахиття, яке там відбувається.
- В. П.:** Яким є твоє враження про життєвий рівень населення конкретних поселень Донбасу?
- І. П.:** Населення Донбасу живе в гірших умовах, ніж ми. Вони звикли до такого способу життя.
- В. П.:** Якою є самоорганізація та виживання місцевого населення в умовах війни?
- І. П.:** Там кожен сам за себе, переховувались у підвалах. Траплялося, що місцеве ополчення виступало проти нас і проти сепаратистів – самі за себе.
- В. П.:** Чи були якісь яскраві моменти служби чи бойових дій: курйозні пригоди, військові подвиги і т. д.?
- І. П.:** Конкретних дат не пам'ятаю, але в перший день нашого перебування нас обстріляли на блок-посту.
- В. П.:** Чи були матеріальні та людські втрати у твоєму підрозділі?
- І. П.:** Всі, хто перебував зі мною, залишилися, на щастя, живими. Троє чоловік мали легкі поранення.
- В. П.:** Чи мала місце асоціальна (протиправна) поведінка учасників війни з обох боків, а також пересічного населення: крадіжки, розбої, бійки, вбивства тощо?
- І. П.:** З нашої сторони не було. Подібні випадки були зі сторони ворога. Забирали все – гроші, машини – від місцевого населення.
- В. П.:** Можеш назвати приклади компетентності чи некомпетентності різних управлінських ланок у зоні бойових дій?
- І. П.:** Ті, що перебували зі мною, були компетентними у своїй справі.
- В. П.:** Яким був зворотній маршрут додому?
- І. П.:** Їхали трьома автобусами, які мали свій маршрут. Наш автобус – «Луганськ – Ужгород», далі – за свій кошт. Автобуси за спецзамовленням – допомога волонтерів.
- В. П.:** Як змінилися твої погляди на життя, роботу, людей внаслідок участі у військових діях?

I. П.: Перша реакція – шок, страх за свою сім'ю, своє життя. Реальних змін не відбулося, а те, що влада нас не рахує за людей, стало очевидним (стопроцентний факт), в чому я остаточно переконався.

...Війна довго не триватиме, бо скоро не буде кому воювати з боку ворога, якщо їм на допомогу не придуть російські війська.

РЕЗЮМЕ | SUMMARY

ВОЙНА НА ДОНБАССЕ 2014 ГОДА: ПОПЫТКА УСНОИСТОРИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Официнский Ю.Р. (Ужгород)
Пилипчук В.И. (Виноградив,
Закарпатская область)

В этой статье отражены результаты усноисторического исследования российско-украинской войны на Донбассе 2014 года глазами выходцев из Закарпатья – журналиста и военного. Представлены официальные данные потерь украинской армии в боевых действиях против российских военных подразделений. Отражены недостатки информационной политики официального Киева среди жителей Донбасса и настроения украинских воинов. Было использовано свидетельство журналиста, проработавшего два месяца в Северодонецке – недалеко от линии фронта. Отдельно представлены интервью, взятое по методу устной истории в солдата Вооруженных Сил Украины – непосредственного участника боевых действий в пределах Луганской области.

Ключевые слова: война на Донбассе, боевые действия, информационная война.

THE WAR IN DONBAS IN 2014: AN ATTEMPT OF ORAL HISTORY RESEARCH

Yuriy Ofitsynskyy (Uzhhorod),
Viktoriya Pylypchuk (Vynohradiv,
Transcarpathian Region)

This article shows the results of oral history research of Russo-Ukrainian war in Donbas in 2014 through the experience of native Transcarpathians – a journalist and a soldier. There are presented the official data concerning loses of Ukrainian army in the warfare against Russian troops. The study reflects the drawbacks of official government's media policy among the residents of Donbas and the feelings of Ukrainian soldiers. There are used the testimonies of a journalist who has been working for two months in the city of Severodonetsk – not far from the front line. There is separately presented an interview which was performed according to the method of oral history. The interviewee is a soldier of the Armed Forces of Ukraine who is the direct participant of the warfare within Luhansk Region.

Key words: war in Donbas, warfare, informational war.